

het uitblijven van berichten uit bezet gebied¹, versterkte de wil tot aanpakken, het toegenomen patriottisme (het aantal leden van de Vaderlandse Club steeg van ruim drieduizend tot ca. vijfduizend) vond voedsel in het eigen enthousiasme. Velen zagen Indië als een hecht bolwerk van de democratie, als deel van een Nederlands imperium dat meer, véél meer was dan een kleine mogendheid, droomden van een toekomst waarin dat Indië, op eigen wieken drijvend maar hecht geïntegreerd in het koninkrijk, de ganse wereld het beeld zou bieden van geslaagde rassen-integratie, en 'als het tot een strijd mocht komen', aldus in november '41, toen de Amerikaans-Japanse spanningen ten top stegen, het *Bataviaas Nieuwsblad*, 'behoeft aan de uitslag gelukkig geen ogenblik getwijfeld te worden.'²

★

'De luidruchtige uitingen van strijdvaardigheid waaraan het Europese publiek zich in die periode' ('40-'41) 'bij vlagen overgaf, zijn', schreef een generatie later P. J. Drooglever, 'eerder te beschouwen als pogingen, de vrees te overschreeuwen, dan als uitingen van zelfvertrouwen.'³

Als dit al juist is (wij zijn er geenszins zeker van), dan moet daarbij toch worden aangetekend dat het zelfvertrouwen wel degelijk als echt werd gevoeld en dat de vrees misschien eerder betrekking had op de offers welke een oorlog in en bij de archipel zou kunnen vergen, en de ontreddering welke hij teweeg zou brengen, dan op de Japanners als mogelijke tegenstanders.

¹ Veel Europeanen die verwanten in Nederland hadden, plachten dezen vóór 10 mei '40 eens per week een brief te schrijven. Na de bezetting van Nederland poogden sommigen, ook wel uit de zakenwereld, met Nederland in contact te komen via de Verenigde Staten. In augustus '40 vertrok evenwel een missie van de Nederlands-Indische Rode Kruis-Contactcommissie naar het bureau van het Internationale Rode Kruis te Genève, vanwaar zij terugkeerde met ca. 70 000 Rode Kruis-briefformulieren welke via Genève naar bezet Nederland gezonden konden worden. Op een deel van die briefformulieren werd enkele maanden later, ook weer via Genève, antwoord ontvangen. Bovendien arriveerde in december '40 een grote postzending uit Nederland welke Indië via de Sowjet-Unie en Japan had bereikt - de meeste tot deze zending behorende brieven en briefkaarten konden pas in mei '41 in Indië bezorgd worden omdat de censuur enkele maanden nodig had gehad, ze alle te lezen.

² *Bataviaas Nieuwsblad*, 21 nov. 1941, aangehaald in *Persoverzicht*, 1941, p. 1152.

³ P. J. Drooglever in *De val van Nederlands-Indië* (1982), p. 21.